

INSPIRATIE
VOOR BUITENWONEN
& BUITENLEVEN

Landleven

Maak een
kippenstofbad

Zeepkistenrace
in Ferwerd

Begrip voor
de mol

Met de
TREKSCHUIT
naar Oudewater

28E JAARGANG
MEI 2023
PRIJS: NL/B €6,95

03.1023
AP 8

LANDLEVEN.NL

Smikkelen van
ingelegde radijsjes

Vanaf het dek van de oude IJssel-aak zitten de passagiers te genieten van het zonnetje. Met een beetje geluk zien ze een ijsvogeltje aan de oever van de Hollandsche IJssel. Het schip glijdt in stilte door het kabbelende water. De twee trekpaarden die de schuit voorttrekken lopen langs het water over een door bloeiend fluitenkruid omzoomd jaagpad. Op weg van Oudewater naar Hekendorp.

Tekst **MARIO BROEKHUIS** | Fotografie **MAX DE KRIJGER**

In een 'fluisterboot'
op paardenkracht

ONTHAASTEN

op het jaagpad

‘Je voelt **de kracht**
als de lijn strak gaat’

‘**A**ls de passagiers eenmaal aan boord zijn krijgen ze het verhaal over de trekschuiten te horen, dan is het kletsen en is iedereen druk. Daarna valt het stil. Je hoort alleen het kabbelende water, de wind en de paarden. Je glijdt in een rustig tempo door het landschap. Dat zijn de mooiste momenten. Ik moet de neiging bedwingen om al die cultuurhistorie uit te leggen; als de passagiers een klein beetje weten, moeten ze het verder vooral beleven. Dat klinkt misschien als marketingachtige prietpraat, maar je ziet het echt aan mensen. Je moet je er echt letterlijk aan overgeven en dat is prettig.’

Wim Knol (67) is schipper van Den Onthaestingh, een oude IJsselaak uit 1914, die iedere zaterdag van juni tot en met september vertrekt van Oudewater naar Hekendorp en terug. Passagiers mogen tegen betaling mee. “Meestal gebruiken we de aak. We doen het ook wel met een snik, een scheepje uit het noorden van Nederland. Je kent misschien wel de uitdrukking ‘tot de laatste snik’. Snikken voeren echt volgens dienstregeling in de trekvaart

en als je tot de laatste snik bleef, bleef je tot de laatste boot. Een aak of een snik kon ook zeilen, maar om op tijd te varen kon je niet afhankelijk zijn van de wind. Trekvaart kwam op tijd aan.”

Paarden uit het bos

Ron Le Poole (72) is bezig om haamtuigen op de paarden te leggen die de trekschuit gaan trekken. “Je ziet het, de mensen gaan er in drommen omheen staan, het heeft zo’n hoge aibaarheidsfactor. De paarden doen het graag, ze denderen ’s morgens de trailer in om mee op pad te gaan.” Vilma (6), een Slowaakse noriker, en het Belgische trekpaard Ivor (12) werken in de wintermaanden in het bos om de invasieve adelaarsvaren te bestrijden en andere specialistische klussen in het natuurbeheer te doen. “Het is fijn te combineren met de trekschuit. Werken met paarden past naadloos in een tijd van duurzaamheid en afbouwen van fossiele brandstoffen.” Paarden zijn voor Ron een passie, zijn eigenlijke boterham verdient hij met een exportbedrijf in bomen en planten. “Menner, voerman, jager, daar zijn we het nog niet over eens. Je jaagt de paarden, het

is een jaagpad waar je over loopt en je gebruikt een lang touw om de schuit te trekken, de jaaglijn. Maar om gelijk een misverstand uit de weg te ruimen, het heeft niets met het jagen op wild te maken.”

Aan het achterschip

Een jaar of tien trekken Ron en Wim met elkaar op als voerman en schipper in de trekvaart. Ron: “Incidenteel werd er hier en daar nog weleens een schuit getrokken. Wij bieden als enige een regelmatige dienst aan.” Om het zo goed als uitgestorven werken met de trekschuit te leren konden de heren niet ergens ervaring opdoen. Het enige voordeel was dat Rons paarden gewend zijn om een willekeurige last te trekken. “Ze willen altijd werken en het maakt niet zo veel uit wat je er achter hangt.” Het jagen leerde hij gaandeweg. “Bij het aanzetten hebben ze wel wat moeite en moet de schipper een beetje helpen met de vaarboom, om het schip op gang te brengen. Als het eenmaal loopt gaat het prima.” Zestig ton weegt het schip met maximaal dertig passagiers, al zegt dit niet zo veel over de weerstand in het water. Die is te overwinnen met zestienhonderd kilo lichaamsgewicht van de paarden. “Je voelt de kracht als de lijn strak gaat”, ervaart Wim vanaf het dek. “De techniek kenden wij niet meer. Je kunt wel plaatjes in boeken bekijken, maar dan weet je nog niks. In het begin bonden we de jaaglijn aan de mast of aan de verstaging, maar zo werkt het niet, want dan trek je het schip gelijk naar de kade. Nu loopt de lijn via een blok dat aan de hoofdmast hangt naar de achterkant van het schip. Je trekt een trekschuit niet aan de punt, maar aan het achterschip. Als een parallellogram gaat ie door het water. Het paard loopt minimaal een scheeps lengte voor het schip uit. Met een beetje tegenroer blijf je recht.”

“Hoe verder de paarden voor het schip uit lopen, hoe kleiner het moment”, doceert Ron, maar tegelijkertijd: “Het is meer een les

Ron legt het tuig op de paarden.

“Je moet **flink doorlopen** om er iets minder dan een uur over te doen”

Vrijwilligers helpen bij het werk met de paarden.

Passagiers genieten van een hapje, een drankje en vooral de stilte.

geweest voor de schipper dan voor de voerman. Ik moet vooral opletten dat de jaaglijn niet ergens achter blijft haken.”

Zonder obstakels

Tussen Oudewater en Hekendorp loopt een van de weinige jaagpaden in Nederland zonder obstakels tussen vaart en pad, dus zoals jaagpaden vroeger hoorden te zijn. Dat is bijzonder. Langs andere jaagpaden liggen woonboten, staan verkeersborden, groeien bomen en struiken. Wim: “Toen wij startten stond er wel opgaand hout, maar in overleg met het waterschap hebben we dat vrij gemaakt en in de loop der jaren is het vrij gebleven. We hebben onderweg maar één obstakel en dat is van een aanwonende die zich het stukje jaagpad heeft toegeëigend en er een picknicktafel met parasol heeft neergezet. Daar moeten we altijd even stoppen en de lijn losmaken.”

“Op het oponthoud bij de picknicktafel na trekken de paarden voor het traject van vijf kilometer maar één keer aan. Verder kun je in één keer doorlopen. Je moet flink doorlopen om er iets minder dan een uur over te doen.” Het is vooral stevig aanpopen voor de voerman, want de paarden laten zich niet opjagen en lopen in hun eigen tempo door. In Hekendorp krijgen ze rust en keert de schipper de aak op eigen kracht. Wim: “Jaagpaden lagen vroeger maar aan één kant van het water, dus als schepen elkaar tegenkwamen moest de jaaglijn over het andere schip heen. Wij hebben er geen last van, maar je kunt je amper voorstellen wat een gedoe het moet zijn geweest. Het is eigenlijk heel gek dat er zo weinig bekend is over de trekvaart, terwijl het twee eeuwen lang het belangrijkste vervoermiddel in Holland was. Wilde je op reis, dan moest je te voet door ons natte land. Wegen waren modderig of niet begaanbaar. In een trekschuit kon je eerste of tweede klas reizen. In veel steden zie je nog de verlaten liggen, de vertrekplaatsen van de trekschuit. In Gouda heb je een mooie, het Amsterdamse verlaat, zeg maar het ‘busstation’ naar Amsterdam.”

Vrouwen van ijzer

Ron vult aan dat de trekschuit behalve voor reizigers ook een hoofdrol vervulde voor het vrachtvervoer, van turf bijvoorbeeld. Wim: “Vroeger liep dan de schippersvrouw aan de jaaglijn in plaats van een paard, want dat konden ze niet betalen. Uit die tijd komt de prachtige uitdrukking ‘schepen van hout, vrouwen van ijzer’.

MEER WETEN OVER AFVAARTEN VAN DE TREKSCHIP

Of over het werk van voerman P...
schipper Wim? Voor het werken
paarden en het in de vaart houde
ze samen met vrijwilligers . Kijk

www.paardanhetwerk.nl o
www.reederijdeijssel.nl/trek

Ze liepen zelfs voor een aak of een tjalk, met tweeën of drieën.” Voor de gein vraagt Wim nog weleens aan de gasten of ze het schip willen trekken in plaats van het paard, maar hij weet op voorhand: “Vrouwen krijg je niet meer in ’t zeel, zoals dat heet. Mensen vinden het geweldig”, glundert Wim als hij ziet hoe een stel fietsers aan de overkant afstapt om te genieten van het schouwspel. “Maar het is een heel klein publiek dat weet dat dit ooit bestaan heeft in de Nederlandse geschiedenis, en overheden staan niet te trappelen om ons te helpen. Met al het varend erfgoed is dat ingewikkeld. Voor een belangrijk deel is het liefdewerk, dit puur commercieel te willen organiseren is kansloos. Het is een niche, je moet er iets mee hebben om het te doen.” Ron: “We willen geen rondvaartbotenbedrijf zijn. Geen busladingen Japanners, geen Giethoorn, alsjeblieft niet. Een dagelijkse dienstregeling trekken we niet. We moeten het voor onszelf leuk houden.” Hoe leuk hun passagiers het vinden blijkt wel na aankomst in Hekendorp. Er volgt een afmeerbiertje, terwijl de paarden tevreden naast het schip aan de kade staan. Ze staan er in het middelpunt van de belangstelling en Ron en collega Frank van der Vliet krijgen het druk met vragen over hoe ze heten, hoe oud ze zijn en of men ze mag aaien. Die warme interesse voor het dier, het herbeleven van een stukje Nederlandse geschiedenis en het in de vaart houden van een prachtig schip, daar doen de mannen het voor. 🌿

De norikermerrie Vilma (rechts) schudt haar hals even lekker. Zij en haar spangenoetje Ivor rusten uit aan de kade in Hekendorp.